

Nr 642

Av fru **Mogård m. fl.**, om reglering i grundlag av det statliga utredningsväsendet.

(Lika lydande med motion nr 544 i Första kammaren)

Enligt regeringsformen § 10 skall ärendena, innan de hos Konungen i statsrådet föredragas, genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk av den föredragande beredas. Författningsutredningens förslag till författningsreform (SOU 1963: 16, s. 102) upptager i kap. 4 § 2 ungefär samma föreskrift med tillägg att enskilda sammanslutningar skall, i den omfattning som prövas lämplig, beredas tillfälle att yttra sig i ärenden inom sina intresseområden.

När det gäller stiftande, upphävande, ändring eller förklaring av lagar eller författningar skall ärendet enligt regeringsformen §§ 21 och 87 hänskjutas till lagrådet för yttrande. Däremot finns inga regler för en annan viktig del av den procedur som leder till förslagets utformning, nämligen utrednings- och kommittéväsendet. Tolkningen av regeringsformen § 10 har endast lett till att det icke anses föreligga hinder för Kungl. Maj:t att, förutom ämbets- och i förekommande fall lagrådsberedningen, tillkalla särskild utredning för utarbetande av förslag, som senare skall bli föremål för remisser och beslut. Detta sker genom att vederbörande departementschef bemyndigas tillsätta utredning, varvid direktiven fastställs genom departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet. Regeringen upptar därvid sina egna programpunkter. Valet av utredningsuppdrag och utredningstyp tillkommer helt regeringen.

Det är ett viktigt demokratiskt krav att det sakmaterial som insamlas och presenteras av en utredning blir allsidigt och uttömmande och kan läggas till grund icke blott för regeringspartiets bedömning utan även för oppositionspartiernas. Om utredningen i detta hänseende får sina uppgifter begränsade genom direktiven, kan detta leda till att en saklig och allsidig debatt förhindras eller försvåras, opinionen missleds och riksdagens slutliga avgörande träffas på bristfällig grund.

Rätten att välja utredningstyp, som oinskränkt tillkommer regeringen, har medfört att riksdagens möjligheter till insyn under utredningsarbetet och till medinflytande beträffande utredningens omfattning och inriktning helt avgörs av regeringen. Allt flera av utredningarna har på senare tid kommit att bli expertutredningar eller s. k. departementsutredningar. För

en mera vital politisk debatt är det nödvändigt att riksdagen på ett tidigt stadium får ta del av det utredningsmaterial som kommer fram och göra sina bedömningar. Den parlamentariskt tillsatta utredningen bör därför ses som den naturliga arbetsformen för frågor av principiell betydelse.

Till en tradition, som kan ifrågasättas, hör att utredningsmännen i parlamentariska utredningar så långt det varit möjligt sökt att inom utredningen komma fram till en kompromiss och att enhälliga utredningsyrkanden ansetts vara eftersträvansvärda, trots att regeringen upprepade gånger ansett sig sedan böra förbigå dem. För debatten och en levande demokrati bör syftet snarare vara att få de politiska värderingarna och alternativen klart redovisade i utredningsbetänkandet.

Krav bör ställas på större öppenhet i utredningsarbetet. Det måste med nutida synsätt betraktas som helt otillfredsställande att utredningar regelmässigt under de många år arbetet pågår iakttar fullkomlig tystnad. Sakmaterial bör kunna presenteras successivt, principiella motsättningar och alternativ redovisas. Konsumentutredningens nyligen framlagda lägesrapport är ett steg i rätt riktning.

Utredningsarbetet är med få undantag utomordentligt tidskrävande. Målsättningen att frambringa ett så fullständigt material som möjligt synes dock komma i konflikt med det krav på ett skyndsammare beslutsförfarande som den tekniska och ekonomiska utvecklingen ställer. Risk föreligger, att detta krav i allt större utsträckning kommer att tillgodoses utanför de demokratiska institutionerna. En översyn av utredningarnas arbetsätt torde vara motiverad i syfte att åstadkomma ett rationellare förfarande och bättre samordning. Det bör övervägas huruvida icke utredningsdirektiven skulle kunna innefatta en tidsplanering för utredningens arbete.

Det svenska utredningsväsendet har en omfattning och betydelse som i få andra länder. Alla ansträngningar bör göras för att bevara dess anseende och utveckla det till ett ännu effektivare element i vårt demokratiska styrelseskick. Därför förtjänar här berörda problem ingående överväganden vid den pågående författningsreformen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om uppdrag åt grundlagberedningen att utreda och framlägga förslag om sådant tillägg till 4 kap. i förslaget till regeringsform att därigenom även systemet för utredningsväsendet blir närmare reglerat.

Stockholm den 28 januari 1970

Britt Mogård (m)

Ove Nordstrandh (m)

Eric Krönmark (m)

Blenda Ljungberg (m)